

UNIDROIT KONVENCIJA O UKRADENIM ILI NEZAKONITO IZVEZENIM KULTURNIM DOBRIMA

Države ugovornice ove Konvencije,

Okupljene u Rimu na poziv Vlade Republike Italije od 7. do 24. juna 1995. Na Diplomatskoj konferenciji za usvajanje Nacrta UNIDROIT-ove konvencije o međunarodnom povraćaju ukradenih ili nezakonito izvezenih kulturnih dobara,

Uvjerene u temeljnu važnost zaštite kulturne baštine i kulturne razmjene za unaprjeđenje razumijevanja među narodima, te širenja kulture za dobrobit čovječanstva i napredak civilizacije,

Duboko zabrinute zbog nezakonite trgovine kulturnim dobrima i nepopravljive štete koju ona često nanosi, kako samim dobrima tako i kulturnoj baštini nacionalnih, plemenskih, starosjedilačkih ili drugih zajednica, kao i baštini svih naroda, a posebno pljačkanjem arheoloških nalazišta te rezultirajućim gubitkom nenadoknadive arheološke, istorijske i naučne informacije,

Odlučne da značajno doprinesu borbi protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima preduzimanjem važne mjere utvrđivanja zajedničkih, minimalnih pravnih pravila za restituciju i povraćaj kulturnih dobara između država ugovornica, sa svrhom poboljšanja očuvanja i zaštite kulturne baštine u interesu svih,

Naglašavajući da je ova Konvencija namijenjena olakšavanju restitucije i povraćaja kulturnih dobara, te da postojanje pravnih sredstava, poput naknade štete, potrebnih za efikasnu restituciju i povraćaj u nekim državama, ne podrazumijeva da se takva pravna sredstva trebaju usvojiti u drugim državama,

Potvrđujući da usvajanje odredaba ove Konvencije ubuduće ni na koji način ne znači potvrđivanje zakonitosti protivpravnih poslova bilo koje vrste koji su se desili prije stupanja na snagu ove Konvencije,

Svjesne da sama ova Konvencija neće riješiti probleme nastale protivpravnom trgovinom, već da se njome pokreće proces koji će pojačati međunarodnu kulturnu saradnju i poduprijeti pravu ulogu zakonite trgovine i međudržavnih sporazuma o kulturnoj razmjeni,

Prihvatajući da sprovođenje ove Konvencije trebaju da prate druge djelotvorne mjere za zaštitu kulturnih dobara, kao što su stvaranje i upotreba evidencija, fizička zaštita arheoloških nalazišta i tehnička saradnja,

Uvažavajući rad raznih tijela na zaštiti kulturne baštine, posebno UNESCO-vu Konvenciju iz 1970. o nezakonitoj trgovini te razvoj pravila ponašanja u privatnom sektoru,

Dogovorile su se kao što slijedi:

I. POLJE PRIMJENE I DEFINICIJA

Član 1

Ova Konvencija se primjenjuje na zahtjeve koji imaju međunarodno značenje za:

- (a) restituciju ukradenih kulturnih dobara;
- (b) povraćaj kulturnih dobara odnešenih s teritorije države ugovornice protivno njenom zakonodavstvu koje uređuje izvoz kulturnih dobara u svrhu zaštite njene kulturne baštine (u daljem tekstu: nezakonito izvezena kulturna dobra).

Član 2

U smislu ove Konvencije, kulturna dobra su oni predmeti koji su na vjerskoj ili svjetovnoj osnovi važni za arheologiju, praistoriju, istoriju, književnost, umjetnost ili nauku, a pripadaju jednoj od grupa popisanih u Dodatku koji je sastavni dio ove Konvencije.

II. RESTITUCIJA UKRADENIH KULTURNIH DOBARA

Član 3

- (1) Posjednik će vratiti kulturno dobro koje je bilo ukradeno.
- (2) U smislu ove Konvencije, dobro koje je nezakonito iskopano ili zakonito iskopano a nezakonito zadržano, smatra se ukradenim, kada je to u skladu sa zakonom države u kojoj je iskopavanje obavljeno.
- (3) Svaki zahtjev za restituciju treba podnijeti u roku od tri godine od trenutka kada je podnosilac saznao za mjesto u kojem se kulturno dobro nalazi i identitet posjednika, a u svakom slučaju u roku od pedeset godina od trenutka krađe.
- (4) Međutim, podnošenje zahtjeva za restituciju kulturnog dobra, koje čini sastavni dio identifikovanog spomenika ili arheološkog nalazišta, ili javne zbirke, nije podvrgnuto drugom vremenskom ograničenju osim ograničenja od tri godine računajući od trenutka kad je podnosilac saznao za mjesto u kojem se kulturno dobro nalazi i identitet posjednika.
- (5) Bez obzira na odredbe prethodnog stava, svaka država ugovornica može izjaviti da zahtjev za restituciju podliježe vremenskom ograničenju od 75 godina ili dužem razdoblju kada je tako predviđeno njenim zakonodavstvom. Zahtjev za restituciju podnešen u drugoj državi ugovornici u pogledu kulturnog dobra odvojenog od spomenika, arheološkog nalazišta ili iz javne zbirke u državi ugovornici, koja je dala takvu izjavu, takođe podliježe takvom vremenskom ograničenju.
- (6) Izjavu iz stava 5 ovog člana treba dati u trenutku potpisa, ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa.

(7) U smislu ove Konvencije javna zbirka se sastoji od grupe popisanih ili drugačije identifikovanih kulturnih dobara u vlasništvu:

(a) države ugovornice,

(b) regionalnog ili lokalnog tijela vlasti države ugovornice,

(c) vjerske institucije u državi ugovornici,

(d) institucije osnovane uglavnom u kulturne, obrazovne ili naučne svrhe u državi ugovornici te priznate u toj državi za instituciju koja služi javnom interesu.

(8) Uz to, zahtjev za restituciju sakralnog kulturnog dobra ili za zajednicu važnog kulturnog dobra, koje posjeduje i koristi neka plemenska ili starosjedilačka zajednica države ugovornice u okviru svoje tradicionalne ili ritualne upotrebe, podliježe vremenskom ograničenju koje se primjenjuje na javne zbirke.

Član 4

(1) Posjednik ukradenog kulturnog dobra od kojeg je zatražen povraćaj, ima u vrijeme povraćaja pravo na isplatu pravilne i razumne naknade, pod uslovom da nije znao niti je trebao razumno znati da je dobro ukradeno te može dokazati da je postupio s dužnom pažnjom prilikom njegovog sticanja.

(2) Ne dirajući u pravo posjednika na naknadu iz stava 1 ovog člana, treba preduzeti razumne napore da osoba koja je predala kulturno dobro posjedniku, ili svaki raniji prenositelj, zahtijeva naknadu gdje je to u skladu sa zakonodavstvom države u kojoj je zahtjev podnesen.

(3) Isplatom naknade posjedniku od strane podnositelja zahtjeva, kada je ova zatražena, ne dira se u pravo podnositelja zahtjeva da je namiri od bilo koje druge osobe.

(4) Pri utvrđivanju je li posjednik postupao s dužnom pažnjom, uzeće se u obzir okolnosti sticanja, uključujući i svojstvo stranaka, plaćenu cijenu, činjenicu je li posjednik obavio uvid u ijedan razumno dostupan registar ukradenih kulturnih dobara, te svi drugi bitni podaci i dokumentacija, koje je mogao razumno pribaviti, kao i činjenicu je li se posjednik savjetovao s dostupnim posrednicima ili preduzeo bilo koju drugu radnju koju bi razumna osoba preduzela u datim okolnostima.

(5) Posjednik ne može biti u povoljnijem položaju od osobe od koje je stekao kulturno dobro nasljeđivanjem ili na drugi način bez naknade.

III. POVRAĆAJ NEZAKONITO IZVEZENIH KULTURNIH DOBARA

Član 5

(1) Država ugovornica može zatražiti od suda ili drugog nadležnog tijela druge države ugovornice da naredi povraćaj kulturnog dobra koje je s teritorije države potraživača nezakonito izvezeno.

(2) Kulturno dobro koje je privremeno izvezeno s teritorije države potraživača u svrhe kao što su izlaganje, istraživanje, restauracija, u skladu sa odobrenjem izdatim u skladu sa zakonodavstvom te države o njegovom izvozu i zaštiti vlastite kulturne baštine, a nije vraćeno u skladu s uslovima iz odobrenja, smatra se nezakonito izvezenim.

(3) Sud ili drugo nadležno tijelo države kojoj je upućen zahtjev naređuje povraćaj nezakonito izvezenog kulturnog dobra ako država potraživač utvrdi da odnošenje tog dobra s njene teritorije znatno šteti jednom ili više slijedećih interesa:

(a) fizičkom očuvanju dobra ili njegovog okruženja,

(b) integritetu nekog složenog dobra,

(c) očuvanju neke informacije, na primjer informacije naučne ili istorijske prirode,

(d) tradicionalnoj ili ritualnoj upotrebi dobra od strane plemenske ili starosjedilačke zajednice, ili utvrdi da je dobro od izuzetnog kulturnog značenja za državu potraživača.

(4) Svaki zahtjev postavljen na osnovu stava 1 ovog člana mora sadržati ili biti praćen informacijom činjenične ili pravne prirode koja može pomoći sudu ili drugom nadležnom tijelu države kojoj je upućen zahtjev u utvrđivanju jesu li ispunjeni zahtjevi iz st. 1,2 i 3 ovog člana.

(5) Svaki zahtjev za povraćajem treba podnijeti u roku od tri godine računajući od vremena kad je država potraživač saznala za mjesto gdje se dobro nalazi i identitet njegovog posjednika, a u svakom slučaju u roku od pedeset godina od dana izvoza ili od dana na koji je dobro trebalo biti vraćeno prema odobrenju iz stava 2 ovog člana.

Član 6

(1) Posjednik ukradenog kulturnog dobra koji ga je stekao nakon što je ono bilo nezakonito izvezeno ima pravo, u vrijeme njegovog povraćaja, da mu država potraživač isplati pravilnu i razumnu naknadu, pod uslovom da on nije znao niti je trebao razumno znati da je dobro bilo nezakonito izvezeno.

(2) Pri utvrđivanju je li posjednik znao ili je trebao razumno znati da je kulturno dobro bilo nezakonito izvezeno, uzeće se u obzir okolnosti sticanja, uključujući nedostatak izvozne potvrde kakvu propisuje zakonodavstvo države potraživača.

(3) Umjesto naknade, a u dogovoru s državom potraživačem, posjednik od kojega se zahtijeva povraćaj kulturnog dobra toj državi, može odlučiti:

(a) zadržati vlasništvo dobra; ili

(b) prenijeti vlasništvo, uz naplatu ili bez naplate, na osobu po svojem izboru, koja stalno boravi u državi potraživaču a koja pribavi potrebna jemstva.

(4) Troškove povraćaja kulturnog dobra prema ovom članu snosi država potraživač, čime se ne dira u njeno pravo da te troškove naknadi od bilo koje osobe,

(5) Posjednik ne može biti u povoljnijem položaju od osobe od koje je stekao kulturno dobro nasljeđivanjem ili na drugi način bez naknade.

Član 7

- (1) Odredbe ovoga poglavlja ne primjenjuju se kada:
 - (a) izvoz kulturnog dobra više nije nezakonit u trenutku kad je zatražen povraćaj; ili
 - (b) je dobro bilo izvezeno za života osobe koja ga je stvorila ili u roku od pedeset godina nakon smrti te osobe.

- (2) Bez obzira na odredbe podstava (b) u prethodnom stavu, odredbe ovoga poglavlja primjenjuju se kada je kulturno dobro napravio pripadnik ili pripadnici plemenske ili starosjedjelačke zajednice za upotrebu te zajednice, a dobro se vraća toj zajednici.

IV. OPŠTE ODREDBE

Član 8

- (1) Zahtjevi iz Poglavlja II i III ove Konvencije mogu se podnijeti sudovima ili drugim nadležnim tijelima države ugovornice u kojoj se kulturno dobro nalazi, pored sudova i drugih nadležnih tijela koja su inače nadležna prema propisima na snazi u državama ugovornicama.

- (2) Stranke se mogu sporazumjeti da spor podnesu bilo kojem sudu ili drugom nadležnom tijelu vlasti ili na arbitražu.

- (3) Može se pribjeći određivanju privremenih mjera, uključujući zaštitne, koje su predviđene prema zakonu države ugovornice u kojoj se nalazi dobro, čak i kada je zahtjev za restituciju ili zahtjev za povraćajem dobra podnesen sudovima ili drugim nadležnim tijelima neke druge države ugovornice.

Član 9

- (1) Ništa o ovoj Konvenciji ne sprječava državu ugovornicu da primjeni bilo koje pravilo koje je povoljnije za restituciju ili za povraćaj ukradenih ili nezakonito izvezenih kulturnih dobara od pravila predviđenih ovom Konvencijom.

- (2) Ovaj član se neće tumačiti kao stvaranje obaveze za priznavanje ili izvršavanje odluke suda ili drugog nadležnog tijela neke druge države ugovornice, koja odstupa od odredbi ove Konvencije.

Član 10

- (1) Odredbe Poglavlja II ove Konvencije primjenjuju se samo na kulturna dobra koja su ukradena nakon stupanja na snagu ove Konvencije za državu u kojoj je zahtjev podnesen, pod uslovom:
 - (a) da je dobro ukradeno s teritorije države ugovornice nakon stupanja na snagu ove Konvencije za tu državu; ili
 - (b) da se dobro nalazi u državi ugovornici nakon stupanja na snagu ove Konvencije za tu državu.

(2) Odredbe Poglavlja III ove Konvencije primjenjuju se samo na kulturno dobro koje je nezakonito izvezeno nakon stupanja na snagu ove Konvencije za državu potraživača kao i za državu u kojoj se zahtjev podnosi.

(3) Ova Konvencija ni na koji način ne ozakonjuje bilo kakav nezakonit posao, koji je obavljen prije stupanja na snagu ove Konvencije, ili koji je isključen prema st. 1 i 2 ovoga člana, niti ograničava pravo države ili druge osobe da postavi zahtjev u skladu sa pravnim sredstvima dostupnim izvan okvira ove Konvencije, za restituciju ili povraćaj kulturnog dobra, koje je ukradeno ili nezakonito izvezeno prije stupanja na snagu ove Konvencije.

V. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 11

(1) Ova je Konvencija otvorena za potpisivanje na završnom sastanku Diplomatske konferencije za usvajanje nacrtu UNIDROIT-ove Konvencije o međunarodnom povraćaju ukradenih ili nezakonito izvezenih kulturnih dobara, a ostaće otvorena za potpisivanje od strane svih država u Rimu do 30. juna 1996. godine.

(2) Ova Konvencija podliježe ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju država koje su je potpisale.

(3) Ova je Konvencija otvorena za pristupanje za sve države koje nijesu potpisnice, od dana od kojeg je otvorena za potpisivanje.

(4) Ratifikacija, prihvata, odobrenje ili pristup podliježu polaganju formalne isprave s tim efektom kod depozitara.

Član 12

(1) Ova Konvencija stupa na snagu prvog dana šestog mjeseca od dana polaganja pete isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu.

(2) Za svaku državu koja ratifikuje, prihvati ili odobri ovu Konvenciju ili joj pristupi nakon polaganja pete isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu, ova Konvencija stupa na snagu prvog dana šestog mjeseca od dana polaganja njene isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu.

Član 13

(1) Ova Konvencija ne utiče ni na koju međunarodnu ispravu kojom se bilo koja država ugovornica pravno obavezala i koja sadrži odredbe o pitanjima koja uređuje ova Konvencija, osim ako države, obavezane takvom ispravom, ne daju suprotnu izjavu.

(2) Svaka država ugovornica može sklopiti sporazume s jednom ili više država ugovornica, u cilju bolje primjene ove Konvencije u njihovim međusobnim odnosima. Države, koje su sklopile takav sporazum, jedan primjerak predaju depozitaru.

(3) U svojim međusobnim odnosima države ugovornice, koje su članovi organizacija ekonomskog udruživanja ili regionalnih tijela, mogu izjaviti da će primjenjivati unutrašnja pravila tih organizacija ili tijela, pa stoga među sobom neće primjenjivati odredbe ove Konvencije, opseg koje primjene se preklapa s opsegom primjene tih pravila.

Član 14

(1) Ako država ugovornica ima dvije ili više teritorijalnih jedinica, ona može, bez obzira imaju li one različite zakone primjenjive na pitanja iz ove Konvencije, u vrijeme potpisivanja ili polaganja svoje isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu izjaviti da će se ova Konvencija protezati na sve njene teritorijalne jedinice ili na samo jednu ili neke od njih, a tu izjavu može u bilo koje vrijeme zamijeniti drugom izjavom.

(2) Izjave iz stava 1 ovog člana moraju se notifikovati depozitaru, a u njima moraju biti izričito navedene teritorijalne jedinice na koje se ova Konvencija proteže.

(3) Ako se, na osnovi izjave prema ovom članu, ova Konvencija proteže na jednu ili više teritorijalnih jedinica, ali ne na sve teritorijalne jedinice države ugovornice, smatraće se:

a) da se teritorija države ugovornice u članu 1 odnosi na teritoriju teritorijalne jedinice te države,

b) da se sud ili drugo nadležno tijelo države ugovornice, ili države kojoj se obraća, odnosi na sud ili drugo nadležno tijelo teritorijalne jedinice te države,

c) da se država ugovornica u članu 8 stav 1 ove Konvencije, u kojoj se nalazi kulturno dobro, odnosi na teritorijalnu jedinicu te države u kojoj se dobro nalazi,

d) da se pravo države ugovornice, u kojoj se nalazi dobro, u članu 8 stav 3 ove Konvencije odnosi na pravo teritorijalne jedinice te države u kojoj se dobro nalazi, i

e) da se pod državom ugovornicom u članu 9 ove Konvencije podrazumijeva teritorijalna jedinica te države.

(4) Ako država ugovornica ne da izjavu prema stavu 1 ovog člana, ova se Konvencija proteže na sve teritorijalne jedinice te države.

Član 15

(1) Izjave, učinjene prema ovoj Konvenciji u vrijeme potpisivanja, podliježu potvrđivanju nakon ratifikacije, prihvata ili odobrenja.

(2) Izjave i potvrde izjava moraju se dati pisano i službeno notifikovati depozitaru.

(3) Izjava stupa na snagu istovremeno sa stupanjem na snagu ove Konvencije za dotičnu državu. Međutim, izjava u kojoj depozitar primi službenu notifikaciju nakon toga, stupa na snagu prvog dana šestog mjeseca nakon dana njenog polaganja kod depozitara.

(4) Svaka država, koja učini izjavu prema ovoj Konvenciji, može je u bilo koje vrijeme povući službenom pisanom notifikacijom, upućenom depozitaru. To povlačenje stupa na snagu prvog dana šestog mjeseca nakon dana polaganja notifikacije.

Član 16

- (1) Svaka država ugovornica će, u vrijeme potpisivanja, ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa, izjaviti da joj druga država može prema članu 8 ove Konvencije podnijeti zahtjeve za restituciju ili povraćaj kulturnih dobara prema jednom ili više sljedećih postupaka:
 - (a) neposredno sudovima ili drugim nadležnim tijelima države koja daje izjavu,
 - (b) preko jednog ili više tijela, koje je ta država odredila da primaju takve zahtjeve i upućuju ih sudovima ili drugim nadležnim tijelima te države,
 - (c) diplomatskim ili konzularnim putem.
- (2) Svaka država ugovornica može odrediti sudove ili druga nadležna tijela da naređuju restituciju ili povraćaj kulturnih dobara prema odredbama Poglavlja II i III ove Konvencije.
- (3) Izjave date prema st. 1 i 2 ovog člana mogu se u bilo koje vrijeme izmijeniti novom izjavom.
- (4) Odredbe st. 1,2 i 3 ovog člana ne utiču na dvostrane ili mnogostrane sporazume o sudskoj pomoći u vezi s građanskim ili trgovačkim pravnim stvarima koje mogu postojati između država ugovornica.

Član 17

Svaka država ugovornica će, najkasnije šest mjeseci od dana polaganja svoje isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu, depozitaru predati pisanu informaciju, na jednom od službenih jezika Konvencije, o zakonima koji uređuju izvoz kulturnih dobara. Ove se informacije, prema potrebi, s vremena na vrijeme obnavljaju.

Član 18

Nijesu dopuštene rezerve, osim onih koje su izričito odobrene u ovoj Konvenciji.

Član 19

- (1) Bilo koja država ugovornica može otkazati ovu Konvenciju, u bilo koje vrijeme nakon njenog stupanja na snagu za tu državu, polaganjem isprave s takvim učinkom kod depozitara.
- (2) Otkazivanje stupa na snagu prvog dana šestog mjeseca nakon polaganja isprave o otkazivanju kod depozitara. Ako je u ispravi o otkazivanju naznačeno duže razdoblje za stupanje na snagu otkazivanja, ono stupa na snagu po isteku tog dužeg razdoblja nakon polaganja isprave kod depozitara.
- (3) Bez obzira na takvo otkazivanje, ova se Konvencija primjenjuje na zahtjev za restituciju ili povraćaj kulturnog dobra, koji je podnesen prije stupanja na snagu otkazivanja.

Član 20

Predsjednik Međunarodnog instituta za unifikaciju privatnog prava (UNIDROIT) može, u pravilnim razmacima, ili u bilo koje vrijeme na zahtjev pet država ugovornica, sazvati poseban odbor da bi se razmotrilo praktično djelovanje ove Konvencije.

Član 21

- (1) Ova se Konvencija polaže kod Vlade Republike Italije.
- (2) Vlada Republike Italije će:
 - (a) obavijestiti sve države, koje su potpisale ovu Konvenciju ili su joj pristupile, te predsjednika Međunarodnog instituta za unifikaciju privatnog prava (UNIDROIT) o:
 - (i) svakom novom potpisivanju ili polaganju isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu, zajedno s njihovim podneskom,
 - (ii) svakoj izjavi, učinjenoj u skladu s ovom Konvencijom,
 - (iii) povlačenju svake izjave,
 - (iv) danu stupanja na snagu ove Konvencije,
 - (v) sporazumima na koje se odnosi član 13,
 - (vi) pohranjivanju isprave o otkazivanju ove Konvencije, zajedno s danom njenog polaganja i danom njenog stupanja na snagu,
 - (b) proslijediti ovjerene istovjetne prepise ove Konvencije svim državama potpisnicama, svim državama koje pristupe Konvenciji i predsjedniku Međunarodnog instituta za unifikaciju privatnog prava (UNIDROIT),
 - (c) obavljati druge dužnosti, koje su uobičajene za depozitare.

U POTVRDU GORE NAVEDENOG, dolje potpisani opunomoćnici, propisano ovlašćeni, potpisali su ovu Konvenciju.

SACINJENO u Rimu, dvadeset četvrtog juna, hiljadu devetstotina devedeset i pete, u jednom primjerku, na engleskom i na francuskom jeziku, pri čemu su oba teksta jednako vjerodostojna.

DODATAK

- a) rijetke zbirke i primjerci faune, flore i minerala, anatomske primjerci te predmeti od paleontološkog interesa;
- b) dobra vezana uz historiju, uključujući historiju nauke i tehnologije te vojnu i društvenu historiju, dobra vezana uz život narodnih vođa, mislilaca, naučnika i umjetnika, te uz događaje od nacionalnog značaja;
- c) nalazi arheoloških iskopavanja (bilo regularnih bilo nedopuštenih) ili arheoloških otkrića;
- d) djelovi umjetničkih ili historijskih spomenika odnosno djelovi arheoloških nalazišta;
- e) starine starije od stotinu godina, poput natpisa, novčića ili ugraviranih pečata;

- f) etnološki predmeti;
- g) dobra od umjetničkog interesa, kao što su:
 - (i) slike i crteži svih vrsta tehnike u cijelosti napravljeni rukom na svakom materijalu (izuzev industrijskog dizajna i ručno obrađenih predmeta zanatske proizvodnje)
 - (ii) izvorna djela spomeničke plastike i skulptura u svakom materijalu;
 - (iii) izvorna grafika, otisci i litografije;
 - (iv) izvorni umjetnički asamblaži i instalacije u svakom materijalu;
- h) rijetki rukopisi i inkunabule, stare knjige, isprave i publikacije od posebnog interesa (istorijskog, umjetničkog, naučnog, književnog, itd.), pojedinačno ili u zbirkama;
- i) poštanske, taksene i slične marke, pojedinačno ili u zbirkama;
- j) arhivska građa, uključujući tonske zapise, fotografske i kinematografske arhive;
- k) predmeti pokušstva stariji od stotinu godina i stari muzički instrumenti.